

O Iturraskarri

Bideak eta arraskak
berritzeko egitasmo soziala

Proyecto social para la
recuperación de caminos y lavaderos

Iturraskarri, Enplegu sozialeko proiektutan partaide direnei lan-formazioa eskaintzeaz gain, zonaldeko natura eta kultur ondarearen balioa haunditu, parte-hartzea sustatu eta inguru turismo errekurtoz hornitzen du.

Guztien interesarako egitasmoa da, non esku hartze integral eta gizarteratze ikuspuntu batekin sektore ezberdin nahik bitzen diren.

Iturraskari además de proporcionar trabajos de carácter formativo a los participantes de los proyectos de Empleo Social Protegido, revaloriza recursos culturales y naturales de la zona, fomenta la participación y dota a la comunidad de recursos turísticos.

Es un proyecto de interés general, integral e integrador, en el que confluyen intereses sectoriales.

Bide-sareak

Berreskuelu proiektu honek jende artean bideen erabilera sustatu, haukiko maitasuna eta begirunea indarberritu eta historian izan duten garantziaz ohartarazteaz gain, nekazal eta abeltzaintza munduko erabilerailekin bateratzea eta osatzea du helburu.

Azken urte hauetan landa garapena produkzioan oinarritu da bereziki, zenbaitan antzinako bideak bantzertut eta bestetan deuseztatuz, paisaia eta kultur balioa eraldatuz. Bide-sare horonetan, berriro ere, paseoaz gozatzeko aukera izanen dugu, norberak herriz-herrilbilatut lasaiak burutuz eta inguruo paisaia gozatz.

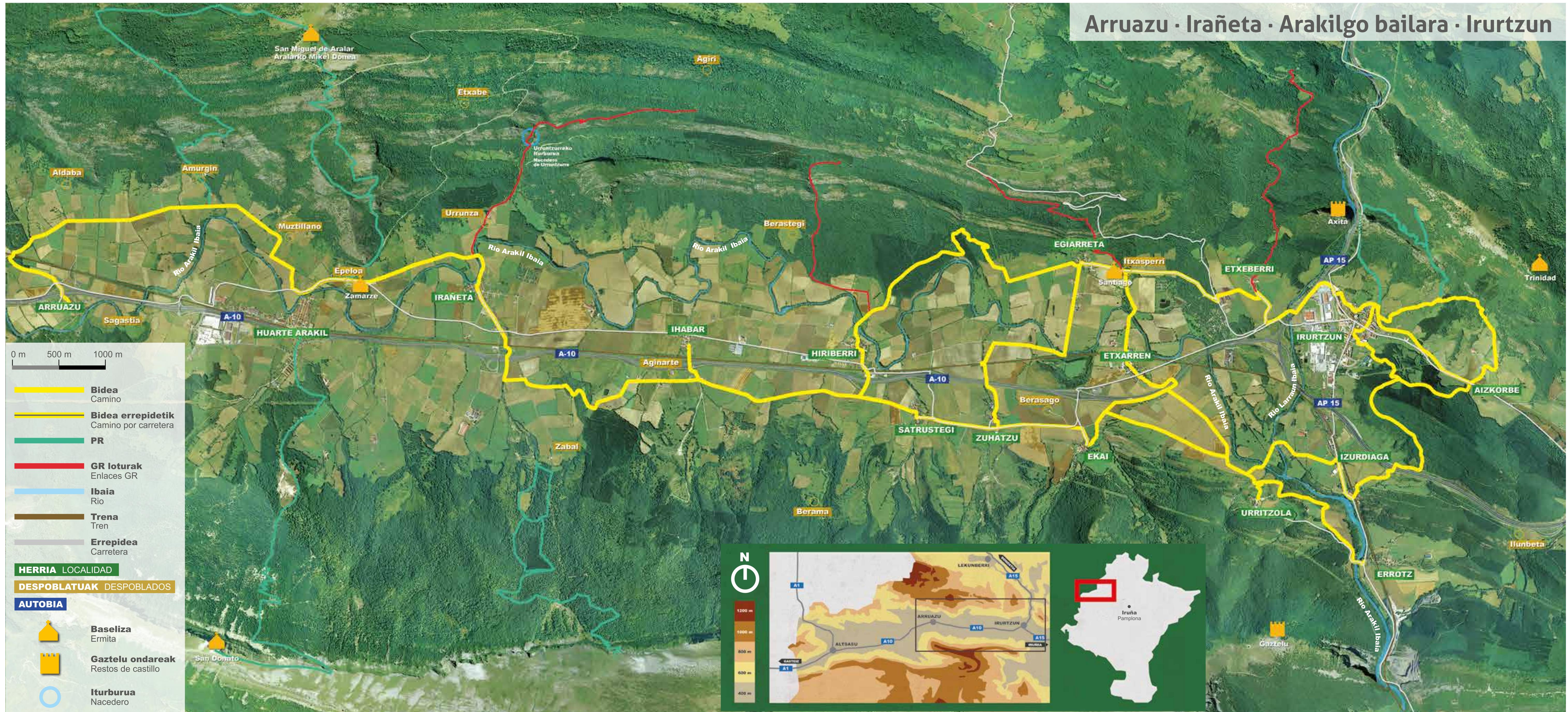
Arruazu, Irañeta, Arakilgo bailara eta Irurtzun batzen dituen oinarrizko bide-sareak aurkezten dizuegut. Ibilbidea lursail pistaletik eta bide zaharretatik egiteko prestatura dago nagusiki, nahiz eta tarte txiki batzuetan trafiko guxiko bideberriatik pasa.

Red de caminos

Este proyecto de recuperación quiere impulsar el uso público de los caminos, recobrar el aprecio por ellos, su valor patrimonial, histórico y evocador, de manera complementaria y compatible con la actividad agropecuaria.

En los últimos tiempos el desarrollo rural se ha dirigido casi exclusivamente a la mejora de los aspectos productivos, condenando al olvido y eliminando en ocasiones los caminos antiguos y simplificando el valor paisajístico y cultural. En esta red de caminos podemos disfrutar del paseo, del viaje sosegado, del paisaje y del placer de desplazarnos de un pueblo a otro por nuestros propios medios.

Proponemos una red básica que comunica los pueblos de Arruazu, Irañeta, Valle de Arakil y Irurtzun. La mayor parte del recorrido se hace por pistas parcelarias y por caminos antiguos pero en algún tramo corto discurre por carretera asfaltada con muy poco tráfico.

HERRI HUSTUAK

DESPOBLADOS

Denboran atzeria eginez ibarraren giza okupazioa egungoan ezberdina zela jinkatzea. Egun 15 herri ditugun eremuari garai batean gutxienez 30 bat izan ziren. Eremuaren giza okupazioa aldaketa XIII. mendean azkar zuen. Gaztelak Nafarroako erresumari Araba eta Gipuzkoa kentu zizkion eta ibarra bi erresumen arteko mugua bihurtu zen.

Gerora gaizkileen muga izateagatik ezaguna izan zen. Izen ere, Araba eta Gipuzkoatik lapur taldeak ibarrean sartu eta defensariak ez zuten herrietan hainbat kalte sorratzen zituzten. Ekonomiak ondoa joko zuen. Ibarreko biztanle askok segurtasun bila Iruñera edo Lizarrauntz egin zuten.

Lapur taldeei aurre egiteko eta ibarra jendez ez ustutzeko, Nafarroako erreggek foruak eta pribilegioak eman zizkien herriei. Horrek batera, herri txikietako biztanleak defentsa izaera zuten herrietara bildu araziko dituzte. Horren adibide da Uharte Arakil.

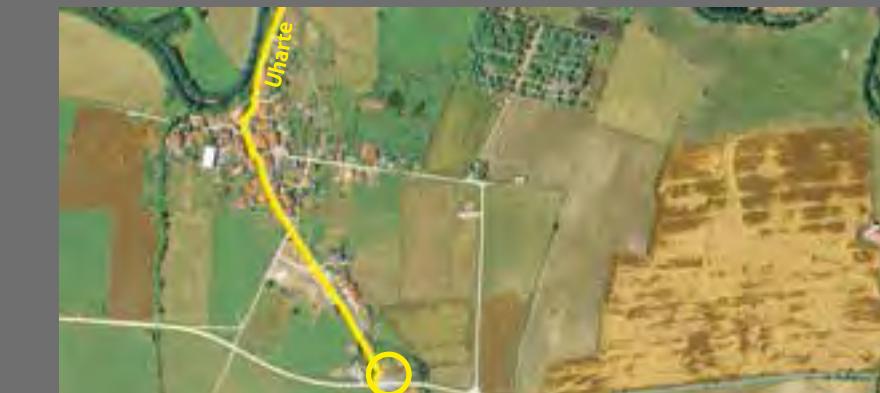
Despopulatueta biltzaleak harten zituzten herriak haien lurralde erakartzen zituzten. Gaur egun herrietan dauden baselizak garai bateko herrien elizak ziren. Lurralde bedainetako orain dela hamarkada batzuk arte egiten ziren prozesioek hainbat batzen zituen bilbidean. Hainetako batzuk hainbat herrietako biztanleak biltzen zituen, esaterako, Itxasperriko Santiago ermitan egiten zirela.

Lurralde antolaketa berriaren beste ondorio bat fizeriak izan ziren.

San Miguel Berri hermita - Ermita de San Miguel Berri

IRAÑETA

Urruntzurre erreka - Arroyo de Urruntzurre

Biztanleria / Población (2009) 161

Historia

1210 Antxo VII.Indartsuak Irañetari foruak eman zizkion.

1394 Erregeak Irañetari Torrino eta Zabal despoblatueta lurrak eman zizkion.

1739 Arakilgo barrutik banatu zen Irañeta. Gainontzeko herriek epaitzegira jo zuten. Ziotenez Irañeta beharrezko zuten ibarreko gastei aurre egiteko.

Zer bisitatu

- Urruntzurreko iturburua Herriaren iparraldean dago.
- Natur monumentual Andia mendiaren magalean dauden bost haritzek izendapen hori dute.
- Erdi Aroko zubia

Herri hustuak herriz herri

Torrino. Bere berri 1268ko agirietan badago ere, XIV. mendekoan dagoeneko ez dute aipatzen. Garai beraean, kilometro bat mendebaldeko zegoen Zabal herriean Torrino jendea zegoela aipatzen da. 1394an Torrino lurrak Irañetara anexionatu zitzaiak zion. San Romani eskanitako eliza zuen.

Urrun. Irañeta iparraldean zegoen herria, Maddalen haitzaren aldean. Baliteke bere eliza San Miguel Berri ermita izatea.

Zabal. Irañeta hegoaldean zegoen herri hori, Aralar mendioinan, San Pedro ermitaren ondoan. Haren irudia 1973an desagertu zen.1394an Zabalgo lurrak Irañetara anexionatu zitzaiak. Bere biztanleak Irañetara joan ziren.

Sancho VII el Fuerte otorgó fueros a Irañeta.

El rey entregó a Irañeta las tierras de los despoblados de Torrino y Zabal.

Irañeta se separó del Valle de Arakil. Los demás pueblos protestaron ante los tribunales, precisaban del concurso de Irañeta para atender los gastos del valle.

Qué visitar

- Nacederro de Urruntzurre Esta al norte del pueblo.
- Monumentos naturales En las faldas de Andia hay cinco robles que tienen esa distinción.
- Puente medieval

Despoblados pueblo a pueblo

Torrino. Aunque se tiene referencia suya en un documento de 1268, para el siglo XIV ya no hay noticias suyas. En esa época se menciona que había gente de Torrino viviendo en Zabal, despoblado situado a un kilómetro al oeste de Torrino. 1394 Irañeta se anexionó las tierras de Torrino. Su iglesia la presidía San Román.

Urrun. Despoblado al norte de Irañeta, hacia la peña Maddalen. Posiblemente su iglesia fuese la ermita de San Miguel Berri.

Zabal. Despoblado situado al sur del pueblo, en la falda de la sierra de Andia, cerca de la ermita de San Pedro, posible iglesia del despoblado, cuya imagen desapareció en 1973. 1394 Irañeta se anexionó las tierras de Zabal y sus habitantes pasaron a Irañeta.

Fondo Europeo de Desarrollo Rural:
Europa invierte en zonas rurales

Landa Garapenerako europeko nekazaritza funtsa:

Europa landa eremuetan invertitzen

